

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA BIBLIOFILSKA. Wilno 20–22 IX 2001

W dniach 20–22 września 2001 r. w Wilnie odbyła się Międzynarodowa Konferencja Bibliofilska. Organizatorem konferencji był Wydział Komunikacji Uniwersytetu Wileńskiego. Spotkanie rozpoczęło się 20 września o godz. 9⁰⁰ w Sali Senatu Uniwersytetu. Zebranych przywitał rektor Uniwersytetu Wileńskiego, który w swoim przemówieniu podkreślił znaczenie problemów będących przedmiotem konferencji dla dalszego rozwoju nauki o książce w nowej rzeczywistości, w jakiej znalazła się Litwa po ostatnich przeobrażeniach politycznych. Następnie głos zabrał gospodarz konferencji prof. dr hab. Domas Kaunas – dyrektor fakultetu Komunikacji Uniwersytetu Wileńskiego. W swoim krótkim przemówieniu powitał licznie zebranych uczestników, nawiązał do tradycji podobnych zjazdów w latach poprzednich i jednocześnie wyraził nadzieję, że Wilno może odgrywać rolę ogniwa łączącego ruch bibliofilski na wschodzie i zachodzie Europy. Po uroczystej inauguracji głos zabrali zaproszeni prelegenci. Referaty wygłaszane były w ramach pięciu sekcji: teoria i metodologia bibliofilstwa, prywatne biblioteki, wydawnictwa bibliofilskie, bibliofile, organizacja bibliofilstwa. W pierwszym dniu, wśród referujących, znaleźli się przedstawiciele z Polski: prof. Janusz Dunin z Uniwersytetu w Łodzi, który przedstawił próbę zdefiniowania nowoczesnego bibliofilstwa oraz prof. Małgorzata Komża z Uniwersytetu we Wrocławiu, która mówiła o historii kolekcji bibliofilskich, których początek dały prezenty książkowe bogato ilustrowane. Referaty te wygłoszone zostały w języku rosyjskim. Pozostali wykładowcy reprezentowali kraje nadbałtyckie. Większość referatów była w języku rosyjskim, pozostałe w języku angielskim z dołączonym na koniec wystąpienia streszczeniem w języku rosyjskim.

W przerwie obrad organizatorzy zaprosili wszystkich uczestników na bardzo atrakcyjną wystawę przedstawiającą zbiory specjalne Uniwersytetu Wileńskiego, wśród których znalazło się pierwsze wydanie książki w języku litewskim

i wiele pierwszych wydań dzieł Adama Mickiewicza. Obok podobnych rarytasów znalazł się ciekawy zbiór miniatur książkowych należący do jednego z uczestników konferencji. Sala biblioteczna, w której zorganizowano wystawę, należy do jednych z piękniejszych pomieszczeń uniwersytetu. Większość półek wypełniona jest książkami polskimi, i to zarówno starymi, jak i najnowszymi wydawnictwami, zwłaszcza z literatury polskiej i historii książki. Po przerwie obiadowej, która służyła głównie integracji w małych grupach, uczestnicy wysłuchali kolejnych referatów. Przedstawicielka Finlandii doc. dr Tuija Laine reprezentująca uniwersytecką bibliotekę w Helsinkach wygłosiła referat na temat bibliofilów i ich prywatnych bibliotek w Finlandii. Dr Aleksej Koskelo z St. Petersburga mówił na temat nauki bibliofilstwa w ramach nauki o książce, doc. dr Oswaldas Janonis z Wilna omówił bibliofilskie źródła w Internecie, Dale T. Lukas z National Library of Medicine (Bethesda, USA) referowała problem funkcjonowania litewskich prywatnych bibliotek w Stanach Zjednoczonych. Pierwszy dzień zakończył się zwiedzaniem niezwykle interesującego zbioru książek, pamiątek i bibelotów należących do kolekcji Kazysa Yarnelisa. Większość eksponatów właściciel zgromadził na emigracji w USA, aby w ostatnich latach XX w. przewieść je do wolnej Litwy.

Późnym wieczorem nastąpił wyjazd do miejscowości Płotele na Żmudzi, miejsca naszego zakwaterowania. Długa podróż (280 km) sprzyjała rozmowom na tematy bibliofilskie, historyczne i kulinarne. Te ostatnie, wywołane wizytą w przydrożnym zajeździe i degustacją potraw kuchni litewskiej i żmudzkiej. Hotel, w którym nocowaliśmy, znajduje się w centrum Żmudzkiego Parku Narodowego o bardzo urozmaiconym krajobrazie morenowym. Następnego dnia (21 września) obrady zostały przeniesione w gościnne progi Biblioteki Publicznej w Plunge. W tej miejscowości działa jeden z trzech klubów bibliofilskich na Litwie. Pozostałe dwa kluby w Wilnie i Kownie mają swoją długoletnią tradycję. Klub w Plunge, mimo iż jest najmłodszy, działa bardzo prężnie wydając m.in. własne pismo pt. „Bibliofil Żmudzki”, którego wszystkie trzy numery są w moim posiadaniu. Pracownicy Biblioteki Publicznej przyjęli nas bardzo serdecznie. Bez trudności mogliśmy rozmawiać po rosyjsku. Dla zaproszonych gości przygotowano wystawę książek i czasopism ze zbiorów specjalnych biblioteki i prywatnych zbiorów członków miejscowego klubu bibliofilów.

Sesję poprowadził prof. Domas Kaunas oraz pani dyrektor biblioteki Yioleta Skieriene. Większość referatów przedstawiała działalność bibliofilów łotewskich (ks. Gustawa Bergmana 1749–1814 i prof. entomologii Embrika Stranda 1876–1947) oraz litewskich (Kazysa Pemkusa 1920–1996 i Kazysa Yarnelisa ur. 1917).

Z ciekawym referatem wystąpiła prof. dr hab. Friedhilde Krause z Berlina, która zarysowała sylwetkę prof. uniwersytetu w Berlinie Horsta Kunze (1909–2000) jako bibliofila i redaktora czasopisma „Marginalien” wychodzącego obecnie w Berlinie.

W ramach sekcji „Organizacja ruchu bibliofilskiego” omówiona została działalność Kowieńskiego Towarzystwa Miłośników Książek i Tallińskiego Klubu Bibliofilów.

Po zakończeniu wykładów uczestników zaproszono na wspólny spacer po rozległym parku otaczającym pałac rodziny Ogińskich wybudowany w XIX w. Późnym wieczorem autobus odwiózł gości do miejsc zakwaterowania.

Ostatni dzień zjazdu rozpoczął się od zwiedzania Żmudzkiego Parku Narodowego. W godzinach popołudniowych kolejni prelegenci wygłosili referaty omawiające tradycję bibliofilską na Żmudzi. Zjazd zakończyła dyskusja na temat przyszłości bibliofilstwa na Litwie. W spotkaniu uczestniczyły władze lokalne. Następnego dnia nadszedł czas odjazdu przez Telsze i Kowno do Wilna, a stamtąd do Polski.

Myśl zwołania konferencji bibliofilskiej do Wilna spowodowana była w dużej mierze niepokojem i zwątpieniem wywołanym licznymi dyskusjami na temat groźby upadku cywilizacji piśmienniczej. Litwini zastanawiają się nad przyszłością bibliofilstwa, czy aby nie jest ono zbyt zamknięte, hermetyczne w stosunku do globalizacji i otwartości towarzyszącej przestrzeni internetowej. Z drugiej strony Litwini mają poczucie odrzucenia przez inne państwa europejskie, gdzie nadal aktywnie działają organizacje bibliofilskie. Niestety, Europa nie interesuje się działalnością bibliofilską krajów bałtyckich, jakby nie miały one powodu do dumy z własnych osiągnięć.

Tymczasem w Estonii działają aktywnie kluby bibliofilskie, które wydają czasopisma fachowe. Litwini z kolei mogą poszczycić się bogactwem kultury książkowej.

Na niekorzyść intensywności działań bibliofilskich przemawia jedynie fakt przeszłości krajów nadbałtyckich okupowanych przez wiele lat przez ZSRR, co spowodowało wstrzymanie działalności bibliofilskiej na długi czas. Mimo istniejących ograniczeń na Litwie powstały kluby bibliofilskie, wydano sporo publikacji bibliofilskich, katalogów, wystaw, książek, systematycznie ukazują się czasopisma bibliofilskie. Uniwersytet zorganizował kurs bibliofilski dla studentów. Pozostają jednak pewne problemy, których rozwiązanie wymaga czasu. Największy z nich to pozostawiony po latach sowieckich negatywny stosunek społeczeństwa do bibliofilstwa jako zjawiska kulturowego, sami zaś bibliofile ukrywają się ze swoimi pasjami za zamkniętymi drzwiami prywatnych bibliotek. Brakuje również fachowej literatury na temat książek, a także

odpowiednich podręczników pomagających w zakładaniu i utrzymaniu bibliotek osobistych. Dużym problemem jest brak doświadczeń organizacyjnych.

Litewscy bibliofile wiele obiecują sobie po zorganizowanej w Wilnie konferencji, mając nadzieję na zdobycie nowych doświadczeń i wiedzy z zakresu bibliofilstwa. Niezwykle ważnym celem konferencji było nawiązanie nowych kontaktów, zwłaszcza tych międzynarodowych, które w przyszłości powinny przynieść wymierne korzyści w dziele wymiany doświadczeń i sposobie upowszechniania bibliofilskich idei.

Barbara Szornel-Dąbrowska
Kielce